

ALEX.
ȘTEFĂNESCU

Timp
retrăit

Cuprins

În loc de C.V.	11
Un croitor de altădată	16
O crimă despre care n-a scris niciun ziar	20
Pantofi de mireasă	25
Eu și Maria	28
Casa bântuită de strigoi	33
Cum l-am enervat pe Arghezi	38
Tentativă de castrare	41
Dragoste	45
O dedicație stereotipă dată de Geo Bogza	49
Ningea invers, de la pământ spre cer... ..	54
Întâlnire cu prima soție a lui Marin Preda	59
Femei de oțel	64

Acasă la Monica Lovinescu	69
Nimic despre jandarmeria franceză	72
Amintiri vesele din străinătate	76
Sexualitate <i>sans rivage</i>	84
Ce-am mai râs!	90
„L-ați recunoscut, fără îndoială, pe Șerban Cioculescu“	94
Înmormântarea unei iubiri	98
Andrei Pleșu, jucător de petanque	104
De-a v-ați ascunselea	107
Tăcerile lui Mihai Șora	112
Tren în marșarier	115
Un sfat dat de Grigore Vieru	119
Ceea ce n-am făcut și nu mai am timp să fac	122
Aveam doi ani	127
Un ceai băut cu Constantin Noica	131
Călugări	134
Tudor Gheorghe pe scenă	141
Un bilet la spectacolul lumii	145
Cum am colaborat cu tatăl meu	150
Un german la București	156
Boabele de grâu care mi-au atins fața	161
Situațiile în care am scris	168
George Arion în același avion cu Ion Iliescu	173
Un joc pe care îl jucam în anii de liceu	179
Piatra funerară din livadă	185
În cât timp a scris Nicolae Labiș <i>Moartea căprioarei</i>	192
Colegul meu de bancă, Vladimir Găitan	197
Marin Preda văzut de aproape	201

„De ce n-ai avut grijă să nu îmbătrânim?“	208
Aventuri cu Gabriel Dimisianu	213
Cum l-am cucerit pe Geo Dumitrescu	219
Inima cu dor cu tot a lui Nichita Stănescu	223
România exotică	227
Ce urât ne-am purtat cu Ioan Luchian Mihalea!	231
Politică și poezie	235
Alice din pușca lui Eugen Negrici	239
Nedumeriri de elev	243
Pâinea de altădată	247
Cum m-am ales cu un sequoia	251
Ce îmi place să fac cu o femeie	255
Întoarcere în trecut	259
Indiferența maiestuoasă a pădurii	263
Poezii ocazionale	267
Biblioteca din casa părintească	271
Ultima întâlnire cu Constantin Țoiu	275
Jaf nocturn	279
Frica de morți	283
Altă viață	287
Un concurs de șah organizat de Laurențiu Ulici	291
Ion Caramitru și graurii	295
Iubiri secrete	298
Octavian Paler și castronul cu căpșuni	304
Cum m-am conectat la rețeaua de gaz metan	309
Greșeala făcută de mama	313
Se poate dormi în picioare	317
Ferestre acoperite cu hârtie albastră	321

Nicolae Balotă citind cuvinte zgâriate pe săpun	325
L-am bătut la șah pe Florin Gheorghiu	329
Ștefan cel Mare în raclă	333
Mircea Dinescu: „așa sunt poeții, cam nebuni“	337
Cum merg americanii	342
Cunoaștere fără cuvinte	346
Durerea	350
Locuințe	354
Casa în care îmi voi sfârși viața	358
Un mod de a fi	362
La pescuit	366
La lumina fulgerelor	370
<i>Et in Cașvana ego</i>	374
Fragment de meteorit	379
Îmbrățișare pe stradă cu Marin Sorescu	383
Adrian Păunescu, un nedreptățit	388
Scurt istoric al corpului meu	399
Cea mai bună și în același timp cea mai proastă carte a anului	403
O diatribă a lui Romul Munteanu	410
Petru Popescu și Zoia Ceaușescu	413
Gabriela Negreanu și dorința de altceva	417
Gustul fragilor iarna	425
Focuri de primăvară	430
Îmbăiere clandestină	434
Cum să te porți cu Cristian Bădiliță	439
Ana Blandiana arbitrând un meci de fotbal	446
Nu mai sunt romantic...	453

Nicolae Breban și Premiul Nobel	457
Menajera lui Barbu Brezianu	461
Emil Brumaru: „Nu sunt un nebun ca toți nebunii“	465
Pe plajă, cu Augustin Buzura	473
De ce mi-a dat Paul Cornea zece la examen	477
Erudit la cincisprezece ani, virgin la douăzeci și unu	480
Instrucțiuni de întrebuițare a femeii	483
Ciorbă de fasole gătită de Ioan Groșan	488
Maliția lui Nicolae Manolescu	492
Cu Ileana Mălăncioiu într-un <i>bunker</i> german	502
Iadul prin care a trecut Alexandru Mihalcea	505
<i>Non idem est si duo dicunt idem</i>	508
Alina Mungiu și generalul NATO	510
Marian Munteanu face comerț cu arme?	514
O inteligență sclipitoare: Basarab Nicolescu	518
Ioan-Aurel Pop și imaginea României	522
Am dansat ceardaș cu George Pruteanu	527
Nu intrați, critic rău!	535
Eugen Simion, coplesit de titluri și onoruri	538
De ce s-a bandajat Pavel Șușară	541
Nicolae Velea în doliu	543
Matei Vișniec sau <i>In bed with Madonna</i>	546
Ziua în care îmi vor putrezi mâinile	549
Ce caut eu în viața mea?	564
Lămâi înflorit	568
Despre trădare	572
Femei înarmate cu foarfece și cuțite	578
Fășâitul roților de bicicletă pe asfalt	580

Picioare de crab	584
„De ce-aș fi trist? Și totuș...”	588
Norii văzuți de deasupra lor	592
Puteam să zbor	596
Risipitorul Radu Anton Roman	598
Respirație <i>bouche à bouche</i>	602
Crescătorii de oameni	606
Pe terasa vilei de la Neptun	610
Poezia în vreme de ciumă	615
Jocuri și jucării de altădată	619
Cum se numește Tamisa când trece prin Oxford	633
Am fost nonconformist...	637
O plimbare cu sora mea	644
Mi-a scris un cireș	648

În loc de C.V.

Sunt un învingător încă dinainte de a mă fi născut și anume din momentul în care, aflat într-o competiție cu două sute de milioane de spermatozoizi, am ajuns primul la destinație. M-am născut la 6 noiembrie 1947, ceea ce poate crea impresia falsă că am avut timp, până în prezent, să mă acresc, iar locul nașterii a fost orașul Lugoj, ceea ce poate crea impresia falsă că sunt bănățean (în realitate, părinții mei, amândoi din nordul Moldovei, s-au aflat temporar la Lugoj, iar în 1951 s-au întors în ținutul lor natal și s-au stabilit definitiv la Suceava, astfel încât eu sunt și mă consider bucovinean).

Spre deosebire de George Bacovia, autorul versului „Liceu, cimitir al tinereții mele...“, eu aș avea motive să

declam: „Liceu, paradis al tinereții mele...” Pe atunci eram supranumit „poetul orașului” și eram răsfațat de fete care, la fiecare 1 Martie, când le prindeam câte un măștișor în piept, mă lăsau să fac numeroase încercări de înfigere a acului cu gămălie în stofa bleumarin a uniformei lor școlare, ușor bombată în zona sânilor.

În 1965 am devenit student al Facultății de Limba și Literatura Română a Universității din București, iar în 1967 am fost anchetat de Securitate și dat afară din UTC pentru „afirmații dușmănoase” la adresa regimului comunist (de fapt, pentru unele observații critice de bun-simț referitoare la modul de viață de atunci și pentru scrierea unei inocente satire politice licențioase, *Țăran și secretar*, parodie după *Împărat și proletar*). Drept urmare am ratat șansa de a rămâne asistent la catedra de literatură universală, de a mă înscrie vreodată la doctorat, de a călători în Occident și de a lucra la revista *România literară* (unde am ajuns să lucrez abia după căderea comunismului, în 1990, și de unde m-am retras în 2010).

În timpul studenției am continuat să scriu versuri și le-am trimis, sub pseudonimul Ioana Matei, lui Geo Dumitrescu, care, încântat de frumusețea lor, dar și de ipotetica frumusețe a autoarei, mi le-a publicat în *Contemporanul* și în *România literară*. În ultimul an de facultate, tocmai când mă pregăteam să predau unei edituri un volum de

versuri intitulat *Ospitalitate regală*, Nicolae Manolescu (pe atunci asistent al lui Dumitru Micu) m-a îndemnat energic să renunț la poezie și să scriu critică literară ca el. (Acum, având sentimentul că îl concurez, Nicolae Manolescu regretă amar că datorită îndemnului lui de atunci am devenit critic literar.)

Tot în timpul studenției (iată cât de multe lucruri făceam în același timp!) m-am îndrăgostit de Domnița Maria Eugenia Andreiovici și m-am căsătorit cu ea la 29 august 1970, în Catedrala din Ploiești (cu două zile înainte, la Starea Civilă, la întrebarea primarului „De bunăvoie și nesilit de nimeni o luați în căsătorie pe Domnița Maria Eugenia?“, răspunsesem: „Da, pe toate trei“).

Eu și Domnița am plecat în toamna anului 1970 ca profesori la o școală generală din Cașvana, județul Suceava (comună din care provine Luca Pițu și în noroaiele căreia mi-am pierdut definitiv un pantof). După șase luni am fugit îngroziți de acolo. Eu am ajuns, nu printr-un concurs pentru ocuparea unui post, ci printr-un concurs de împrejurări, la revista *Tomis* din Constanța. Iar Domnița – la Biblioteca Județeană tot din Constanța. Acolo ne-am simțit bine, foarte bine, extraordinar de bine, trăind peste cincizeci de luni de miere. Totuși, în 1975 ne-am stabilit în București, eu lucrând la ziarul *Scânteia tineretului* (unde mi s-a găsit un loc potrivit la *Suplimentul literar-artistic* care aparținea

Scânteii tineretului – pe scurt, *SLAST*), iar Domnița – la Editura Albatros.

Apoi... Am citit, am citit, am citit. Am scris, am scris, am scris. Eu băteam noaptea la mașina de scris, iar vecinii (locuiam la bloc) băteau în calorifere, ca să fac liniște. Am publicat, în total, peste șase mii de articole de critică literară și treizeci și trei de cărți.

Am îmbătrânit pe neobservate, m-am îngărășat, mi-am ruinat sănătatea. Dar, în mod paradoxal, succesul meu la femei a crescut. (Este, recunosc, un fals succes, datorat unor doamne și domnișoare care, având nevoie de mine, simulează dragostea, dar seamănă foarte mult cu succesul.)

Mi-au murit amândoi părinții, pe care i-am iubit mai mult decât pe mine însumi. De tata mi-e atât de dor, încât aș fi de acord să dispară în neant tot ce am scris până acum, numai să îl mai văd o dată și să-l strâng în brațe. Și de mama mi-e dor, dar mă ajută să nu sufăr prea mult o plapumă făcută de mâna ei, de care mă simt noaptea îmbrățișat. Îi mai am pe frații mei, Alexandrina și Florin, amândoi superiori mie ca intelectuali, cu mari realizări în munca științifică, dar mai puțin vizibili decât mine.

Am făcut emisiuni TV, am scris piese de teatru care s-au jucat, am ținut conferințe (care au fost aplaudate) etc. Când fac o emisiune TV, cel mai mult îmi place momentul în care

o față de la machiaj se uită atentă, de aproape la fața mea și mi-o mângâie cu un pămățuf diafan, încărcat de pudră.

Am primit premii numeroase (mai puține decât mi-aș fi dorit).

Am înființat și o editură, Mașina de scris, de care se ocupă soția mea, ca directoare a ei. De soția mea nu m-am plictisit niciodată. O privesc uneori când doarme și o învellesc. În studenție era cea mai frumoasă fată din facultate. Acum e cea mai frumoasă dintre noi doi. M-a înduioșat până la lacrimi nu demult, când mi-a spus: „Alex, Alex, tu care ai grijă de toate, de ce n-ai avut grijă să nu îmbătrânim?” I-am răspuns: „Îmi pare tare rău, am fost neatent, m-am luat cu cititul și cu scrisul și am uitat.”

Cu banii câștigați din vânzarea cărții *Istoria literaturii române contemporane* mi-am făcut o casă la țară (în mijlocul unei livezi de peste o sută de pomi, plantați toți de mine, încă înainte de a-mi construi casa). Acolo îmi primesc cu drag prietenii, când înfloresc pomii, când rodesc și când îi acoperă zăpada.

Și tot acolo, sub un cireș, aș vrea să fiu (nu înainte de a muri) îngropat.

Un croitor de altădată

Nu mai e în viață. Când l-am cunoscut eu, prin 2002, avea optzeci și ceva de ani. Mi l-a recomandat alt croitor, cel la care îmi făceam costumele. L-am întrebat dacă îmi poate confecționa și o cămașă, iar el mi-a spus că nu și m-a sfătuit să mă adresez celui mai bun croitor de cămăși din București, Ionel Burichi.

Ionel Burichi se pensionase (după ce lucrase decenii la rând „la stat“, la o cooperativă meșteșugărească), dar avea un atelier clandestin, amenajat în micul hol al căsuței lui dintr-un cartier plin de verdeață. Mi-a făcut, într-adevăr, două cămăși albe care păreau luate din garderoba unui prinț și îmi veneau perfect. Le-am purtat cu plăcere, îmi schimbau

în bine starea sufletească. (Din păcate, una din ele, pusă de mine, la un moment dat, la uscat pe sfoara din balcon – locuiam pe atunci la bloc –, a fost smulsă de vânt și a aterizat în curtea interioară a blocului. În cele două-trei minute cât a durat să cobor de la etajul trei, a dispărut din curte!)

Când am fost în vizită la el, pentru probe, m-am așezat pe un scăunel; îl priveam în timp ce lucra și nu-mi venea să mai plec acasă. Firav și gârbovit, cu părul complet alb, folosea, cu o dexteritate de scamator și cu o scânteiere de ironie în ochi, acul, degetarul și foarfeca. Avea în jurul lui un întreg arsenal de unelte pentru croitorie, plus accesorii: nasturi, șireturi, ace cu gămălie, fermoare. Toate stăteau cuminiți, la locurile lor, astfel încât le găsea imediat când avea nevoie de ele, fără să le caute. Părea că spune tandru-șugubăț ustensilelor și pânzeturilor pe care le mânuia: vă cam opuneți, dar e în zadar, până la urmă tot o să faceți ce vreau eu!

Mi-a povestit multe despre el și lumea prin care a trecut. Își amintea examenul pe care l-a dat, după absolvirea Școlii de Arte & Meserii, înainte de război. Era un examen cu... public! Pe un podium se afla comisia de examinare, formată din directorul școlii, un reprezentant al primăriei Bucureștiului, un croitor de lux din Capitală și un croitor de la o casă de mode din Paris. Când i-a venit rândul, elevul Burichi Ionel a urcat pe podium, a tras un bilet, l-a citit și a făcut următorul comentariu:

- E o întrebare prea simplă!
- Da?! Care anume? a vrut să știe directorul școlii.
- Ce distanță trebuie să fie între nasturii cu care se încheie o cămașă bărbătească...

- Dă-mi exemplu de o întrebare care nu ți s-ar fi părut simplă.

- ... Cum trebuie croită o cămașă ca să-i stea bine unui cocoșat?

- Bine, spune cum trebuie croită!

Și atunci semețul elev a descris repede o suită de operații pentru confecționarea unei cămăși care l-ar fi îmbrăcat perfect chiar și pe cocoșatul de la Notre Dame.

Asistența a izbucnit în aplauze și Ionel Burichi a absolvit examenul cu nota zece.

Ce lume! Ce importanță se dădea unei profesii! Comunismul a șters din memoria noastră colectivă acest mod serios și cuviincios de a trăi. A distrus bucuria lucrului bine făcut. Culmea este că tocmai cei care au aruncat în neant civilizația românească apelau fără rușine, când aveau nevoie de servicii făcute cu profesionalism, la „oameni de altădată”. Ionel Burichi era chemat să confecționeze cămăși pentru diverși activiști ai PCR. Iar de la un moment dat i-a făcut cămăși și lui Nicolae Ceaușescu însuși!

La primele întâlniri ale croitorului cu dictatorul participa și Elena Ceaușescu, care, enervantă ca o soacră (și

anume ca aceea din *Soacra cu trei nurori* pentru că în realitate există și soacre agreabile), intervenea neconținut și dădea sfaturi absurde. Ionel Burichi a scăpat de ea, explicându-i lui Nicolae Ceaușescu, confidențial, că nu se poate concentra dacă nu are liniște.

Securiștii îl spălau cu spirt pe mâini pe croitor, înainte ca el să-l atingă pe dictator ca să-i ia măsurile sau ca să-i așeze mai bine gulerul. Nicolae Ceaușescu îl plătea prost, printr-un aghiotant al lui (sau poate nici nu știa exact câți bani i se dădeau croitorului). O singură dată l-a răsplătit regește, printr-o apreciere elogioasă:

– M-am uitat la cămașa lui Brejnev. Nu era la fel de frumoasă ca a mea.

Păstrez cu pietate, și azi, cămașa pe care mi-a făcut-o cândva Ionel Burichi. O îmbrac rar, numai la evenimente importante, și mă gândesc de fiecare dată, cu duioșie, la autorul ei. După o recepție la Cotroceni, i-am trimis, în gând, un mesaj secret, pe lumea cealaltă: „M-am uitat atent la cămașa lui Klaus Iohannis. Nu era la fel de frumoasă ca a mea.“

Cu Alex. Ștefănescu am fost coleg la Facultatea de Limba și Literatura Română din București. Am devenit prieteni din ziua în care ne-am cunoscut. De câțiva ani, bine-cunoscutul critic și istoric literar ne delectează rememorând, cu mult farmec, diverse momente din viața lui.

George Arion

În stilul caracteristic, de povestitor desăvârșit, Alex. Ștefănescu adună în acest volum amintiri, evocări, portrete care, împreună, creionează nu doar imaginea aproape a unui secol întreg din cultura României, ci și pe aceea a unui univers personal și intim, unde cotidianul, cu toate provocările lui, devine un personaj care își poartă cititorul într-o călătorie a căutării de sine.

Autorul nu se dezice nici aici de franchețea și naturalețea cu care deja a obișnuit în celelalte cărți ale sale și vorbește atât despre momentele bune, cât și despre cele mai puțin bune, construind astfel o perspectivă echilibrată asupra lumii în care a trăit, trăiește și va trăi. Iar această lume pare o vâltoare pe care Alex. Ștefănescu a împlânzit-o mereu prin lectură, prin scris și prin întâlniri cu oameni memorabili. Faptul că cititorii lui sunt contemporani cu această lume conferă un plus de vibrație acestor rânduri.